

Blankosměnka a námitky

Blankosměnka se stává směnkou až po doplnění chybějících náležitostí. Účinky přeměny blankosměnky ve směnkou řádně vyplněnou pak nastávají ex tunc, ex tunc tedy vznikne i závazek rukojmí, který se na blankosměnku podepsal. Pokud výstavce podepsal blankosměnky až po jejich splatnosti, staly se platnými směnkami až okamžikem podpisu.

Blankosměnka se stává směnkou až po doplnění chybějících náležitostí. Účinky přeměny blankosměnky ve směnkou řádně vyplněnou pak nastávají ex tunc, ex tunc tedy vznikne i závazek rukojmí, který se na blankosměnku podepsal. Pokud výstavce podepsal blankosměnky až po jejich splatnosti, staly se platnými směnkami až okamžikem podpisu.

Směneční ručitelé mohou uplatnit vůči výstavci cizí směnkou na vlastní řad námitku, že závazek ze směnkou již byl splněn.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 483/2002-143, ze dne 25.3.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně P. f. a.s., zast. Mgr. I. Ř., advokátem, proti žalovaným 1. P. H., 2. Ing. M. J., 3. P. K., a 4. M. P., všem zastoupeným JUDr. P. S., advokátem žalovaných, o zaplacení 1,534.056,-Kč a 1,522.199,- Kč s přísl. ze směnkou, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 50 Cm 257/97, o dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. září 1998, čj. 9 Cmo 85/98-70, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. září 1998, čj. 9 Cmo 85/98-70 a rozsudek Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 22. října 1997, čj. 50 Cm 257/97-51 se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 22.10.1997, čj. 50 Cm 257/97-51, kterým tento soud ponechal v platnosti své směnečné platební rozkazy ze dne 27.11.1996, čj. Sm 558/96-15 a Sm 559/96-14. Odvolací soud vyhověl žádosti žalovaných na připuštění dovolání ohledně posouzení platnosti směnek a výkladu čl. I. § 17 zákona č. [191/1950](#) Sb. (dále též jen „směnečný zákon“).

Soud prvního stupně konstatoval, že žalovaní v námitkách do obou směnečných platebních rozkazů uvedli, že žalovaní č. 2, 3 a 4 nepodepsali směnkou jako fyzické osoby, ale jako členové představenstva I., a.s., jejímž jménem se zavázali ručit za směnečníka, a proto nejsou ve sporu pasivně legitimováni. Namítli rovněž, že směnkou nebyly řádně předloženy k placení všem rukojmím, když u první směnkou nebyli zastíženi žalovaní 1 a 3 a u druhé žalovaní 3 a 4 (dle námitek jen žalovaný 3). Jak vyplývá z příloh k zápisům o předložení směnek, chyběla na nich v době předložení podstatná náležitost - podpis výstavce. K proplacení tedy byly předloženy neplatné směnkou. Dále žalovaní namítali, že dluh ze směnek zanikl započtením ke dni 19.12.1996. „Proti pohledávce žalobce

byla započtena pohledávka žalovaného“ (správně má být směnečníka) „vyplývající z úplatného postoupení pohledávek žalovaného“ (správně směnečníka) „vůči jiným subjektům žalobkyni. Protože se tyto pohledávky setkaly 16.5.1996, zanikl k tomuto datu dluh úplně. V době od 18.4. do 3.5.1996 zinkasoval žalobce z účtu směnečníka celkem 1,339.000,- Kč k úhradě dluhu ze směnky na 1,534.056,- Kč.“ Žalovaní rovněž namítli, že osoby, které předkládaly směnky k proplacení, neměly způsobilost činit za žalobce takové úkony. A konečně žalovaní namítali, že i kdyby podepsali směnky jako rukojmí, byl by takový úkon neplatný, neboť není úkonem obvyklým, který by mohl činit pouze jeden z manželů, přičemž všichni žalovaní jsou ženatí.

Soud prvního stupně zjistil

- ze směnky vystavené žalobkyní v Praze dne 23.2.1996, že v ní dává příkaz směnečníkovi Č. a.s., aby na vlastní řád výstavce zaplatila dne 25.3.1996 částku 1,534.056,- Kč. Na směnce je vyznačen akcept směnečníka a pod strojopisem vypsány slovy per aval za akceptanta je vlevo vyznačeno obchodní jméno I. a.s. s jedním nečitelným podpisem pod tímto jménem a vpravo podpisy všech čtyř žalovaných.

- ze směnky vystavené žalobkyní v Praze dne 11.3.1996, že v ní dává příkaz směnečníkovi Č. a.s., aby na vlastní řad výstavce zaplatila dne 31.3.1996 částku 1,522.199,- Kč. Na směnce je vyznačen akcept směnečníka a pod strojopisem vypsány slovy per aval za akceptanta je vlevo vyznačeno obchodní jméno I. a.s. s jedním nečitelným podpisem pod tímto jménem a vpravo podpisy všech čtyř žalovaných.

- ze zápisu o předložení směnky na částku 1,534.056,- Kč, bez podpisu výstavce, jejíž fotokopie je pevně spojena s tímto zápisem, že se v tomto zápise vyjádřili k předložení jako směneční avalisté žalovaní č. 2 a č. 4.

- ze zápisu o předložení směnky na částku 1,522.1999,- Kč, bez podpisu výstavce, jejíž fotokopie je pevně spojena s tímto zápisem, že se v tomto zápise vyjádřili k předložení jako směneční avalisté žalovaní č. 1 a 2.

Soud prvního stupně uzavřel, že z předložených směnek jednoznačně vyplývá, že se všichni žalovaní podepsali vpravo pod rukojemské prohlášení, takže jsou zavázáni jako směnečník. Nezaplacením směnky proto vzniklo jejímu majiteli právo požadovat přímým nárokem i na rukojmích „vše v takové výši“, v jaké jsou určeny v § 48 zákona č. [191/1950](#) Sb. (dále též jen „směnečný zákon“) postižní nároky. Na tom nic nemění okolnost, zda směnka byla řádně předložena směnečníkovi k placení. Zákon totiž nestanoví povinnost předkládat směnku k placení i rukojmím. Přitom ani zmeškáním lhůt stanovených k předložení směnky k placení neztrácí majitel podle § 53 odst. 1 směnečného zákona svá práva vůči příjemci a tedy ani vůči rukojmím za příjemce. V takovém případě postačí, aby projevil vůli k zaplacení směnky. Ustálená judikatury považuje doručení žaloby za rovno takovému úkonu.

Žalobkyně předložila soudu obě směnky úplné, s podpisy výstavce a takto byly v úschově soudu uloženy v době, kdy byly žalovaným doručeny žaloby. Proto nelze přihlídnout k námitce nedostatku povinné náležitosti podpisu výstavce na směnce ani k tomu, že ji měly žalovaným předkládat neoprávněné osoby. Soud nemohl přihlídnout ani k námitce, že v době akceptace nebyla směnka úplná, protože na ní nebyl podpis výstavce a že tedy nezavazuje ani osoby, které ji podepsaly později. Akceptací blankosměnky, stejně jako vyznačením prohlášení avalisty na blankosměnku se tyto osoby vystavují riziku, že nebude dodrženo dohodnuté vyplňovací právo. Teprve jeho realizací se totiž směnka stává perfektní a vše, co je na ni vyznačeno v době její perfektnosti se stává účinným jako náležitosti směnky. Teprve poté lze aplikovat ustanovení § 69 směnečného zákona o tom, že byl-li změněn text směnky, jsou ti, kdo se podepisovali na směnku po této změně zavázáni podle

změněného textu. U blankosměnky totiž nelze uvažovat o změně textu směnky, neboť je listinou, která dosud směnkou není.

Ustanovení § 17 směnečného zákona určuje, že kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci. Z toho a contrario vyplývá, že kdo je žalován ze směnky, může činit remitentovi námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k němu, byť by byl totožný s výstavcem.

I kdyby chtěli žalovaní námitkami vyjádřit, že směnka zajišťovala tzv. nedluh, je nutné poukázat na to, že sami tvrdí, že k účinnosti započtečního úkonu, který měl způsobit zpětný zánik dluhu, došlo až 19.12.1996, tj. po vydání směnečného platebního rozkazu. Protože námitkové řízení je řízením přezkumným, posuzuje soud námitky do vydaného směnečného platebního rozkazu k právnímu stavu v době jeho vydání, nemohl by proto ani při přípustnosti těchto námitek k tvrzenému započtení přihlídnout.

K námitce neplatnosti podpisu avalistů pro nedostatek souhlasu manželů soud prvního stupně uzavřel, že takovým podpisem na směnce nedochází k dispozici s majetkem v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, a proto není souhlas druhého manžela zapotřebí.

Odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku uvedl, že nevyhověl návrhu žalovaných na doplnění dokazování výsledkem svědků a listinami, protože se týkalo vztahu mezi žalobkyní a směnečníkem, který není účastníkem řízení.

Vzhledem k zásadě koncentrace směnečného řízení se odvolací soud nemohl zabývat námitkou týkající se okamžiku vzniku práva na úrok z prodlení ani námitkou pohledávky žalovaných vůči žalobci.

Námitky, že věřitel ze směnky inkasoval z účtu dlužníka určitou částku, čímž se snížil dluh ze směnek, a že došlo k zániku dluhu započtením provedeným mezi žalobkyní a směnečníkem, nelze považovat za námitky z vlastních věcných vztahů k žalobkyni a může je vznášet pouze dlužník, nikoli žalovaní jako rukojmí. Podle ustanovení čl. I. § 17 směnečného zákona může dlužník ze směnky vznášet proti směnce pouze námitky, které má přímo proti věřiteli z „obecněprávních“ vztahů. Jde především o námitky mezi hlavními účastníky směnečného vztahu - věřitelem a dlužníkem. V tomto případě nebyl dlužník ze směnky účastníkem řízení a je nepochybné, že všichni žalovaní směnku podepsali jako rukojmí, a že jejich námitky proti směnečným platebním rozkazům neobsahují odkaz na jejich vlastní vztahy k žalobkyni.

Kterýkoli účastník směnečného vztahu však může vznést námitku neplatnosti směnky. Za takovou námitku považuje odvolací soud námitku, že se žalovaní na směnky podepsali jako rukojmí v době, kdy neobsahovala u názvu žalobkyně, která byla výstavcem, podpisy. Z obsahu spisu je zřejmé, že soudu prvního stupně byly předloženy směnky opatřené všemi podpisy a obsahující všechny předepsané náležitosti. Soud prvního stupně usoudil, že se zpočátku jednalo o blankosměnky, které byly později doplněny a tím se staly perfektními. Ustanovení čl. I. § 10 směnečného zákona neobsahuje přesnou definici blankosměnky a hovoří o směnce, která byla při vystavení neúplná a má

být vyplněna, jak bylo ujednáno. Pro ujednání o doplnění nejsou předepsány žádné formální náležitosti. Blankosměnka ještě není skutečnou směnkou, tou se stává až do doplnění chybějících náležitostí. Účinky přeměny blankosměnky ve směnku řádně vyplněnou pak nastávají ex tunc, ex tunc tedy vznikne i závazek rukojmí, který se na blankosměnku podepsal. V projednávané věci znali žalovaní v době podpisu obsah směnek, věděli za koho přejímají rukojemství, o jaké částky se jedná a kdo je výstavcem. Nemohou tedy vznášet vůči majiteli námitky přípustné podle § 10 směnečného zákona.

Odvolací soud připustil dovolání „ohledně posouzení platnosti směnek a výkladu čl. I. § 17 směnečného zákona“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní dovolání.

V dovolání uvedli, že proti směnkám namítli, že den po splatnosti směnky, tj. 26.3.1996, neobsahovala směnka na 1,534.056,- Kč podpis výstavce. To platí i pro směnku na 1,522.199,- Kč, která rovněž neobsahovala den po splatnosti, tj. 1.4.1996, podpis výstavce. Tyto skutečnosti vyplývají z příloh k zápisům zpracovaným žalobkyní; jednalo se tedy o směnky neplatné. Pozdější podpis výstavce na směnce nemohl způsobit, že se ti, kteří byli na směnce předtím podepsáni, z ní stali směnečně zavázanými, neboť směnka nebyla předložena směnečníkovi k přijetí v podobě, jakou vyžaduje zákon. V době, kdy žalovaní směnky podepisovali, nevěděli, že jim chybí podstatná náležitost, a proto je nemohli podepisovat jako neúplné směnky a nemohli ani dojednat, že se směnky určitým způsobem doplní. Tuto okolnost zjistil ze zápisů o předložení směnek až právní zástupce žalovaných. Chyběla tedy dohoda nezbytná pro charakter směnky jako blankosměnky.

Žalovaní sice nenamítali, že jsou směnky neúplné, ale že jsou neplatné, v této námitce však je zahrnuto i to, že se nejedná o blankosměnky, protože ty jsou platnými směnkami. K připojení podpisu výstavce navíc došlo až po dni splatnosti, takže je otázkou, zda směnky vůbec vznikly. Za předpokladu že ano, musely by být znovu předloženy směnečníkovi a jeho rukojmím, aby z nich mohli být směnečně zavázáni. K tomu však nedošlo.

Směnečný zákon v čl. I. § 1 a 2 přesně definuje, které údaje mohou chybět na směnce cizí a pouze v těchto případech se dá mluvit o blankosměnce - zákon připouští blankosměnku pouze v rozsahu § 2 směnečného zákona. Ustanovení § 10 směnečného zákona lze, z čistě logických důvodů, proto použít pouze v rozsahu § 2 tohoto zákona.

Žalovaní dále namítali, že směnka na 1,534.056,- Kč byla směnečníkem v rozsahu 1,339.000,- Kč zaplacená a zbytek směnečné částky a celou směnečnou částku z druhé směnky uhradil směnečník tím, že učinil projev vůle směřující k započtení vzájemných pohledávek. K započtení došlo před vydáním směnečných platebních rozkazů, projev vůle však došel žalobkyni až po jejich vydání, ale před doručením.

Závěr obou soudů, že žalovaní mohou činit jen námitky vyplývající z jejich vlastních vztahů k žalobkyni, považují žalovaní za nesprávný. Z ustanovení § 17 směnečného zákona podle žalovaných vyplývá, že jsou přípustné i námitky, týkající se vztahů třetích osob k žalobkyni, tedy i námitka, že

její právo na zaplacení směnečné pohledávky zaniklo.

Dovolatelé rovněž tvrdí, že se ustanovení § 17 směnečného zákona týkají pouze indosovaných směnek, což plyne z umístění § 17 ve druhém oddílu článku I. zákona a jeho účelem je chránit majitele směnky před vztahy zavázaných osob k předchozím majitelům směnky. Předložené směnky však indosovány nebyly. Opačný výklad by vedl k tomu, že by majitel směnky mohl požadovat plnění ze směnky vícekrát než jednou, protože žalovaní se nemohou bránit tím, že ze směnky již plněno bylo. Soud se při svém rozhodování nejspíše řídil úpravou platnou v „první republice“, která však nemá oporu v současném znění zákona.

Za nesprávný označili dovolatelé i závěr odvolacího soudu, že se nemohl zabývat námitkou týkající se okamžiku vzniku práva na úrok z prodlení, neboť nebyla včas uplatněna. Poslední věta bodu 3 obou námitek zní: „Namítáme tedy, že i kdyby byla směnka platná tak, že směnka nebyla řádně předložena k placení, a proto nenastává prodlení směnečníka ani rukojmí.“

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17., zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o.s.ř.“), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1.1.2001). O takový případ jde i v projednávané věci, neboť soud prvního stupně i odvolací soud o věci rozhodly podle občanského soudního řádu účinného do 31.12.2001.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř.

Dovolací soud se nejprve zabýval námitkou žalovaných, že sporné směnky nebyly platnými směnkami, protože v den, kdy je jako rukojmí podepisovali, a ještě den po splatnosti neobsahovaly podpis výstavce. Dovolatelé tvrdí, že pozdější podpis výstavce na směnce nemohl způsobit, že se ti, kteří byli na směnce předtím podepsáni, z ní stali směnečně zavázanými, neboť směnka nebyla předložena směnečníkovi k přijetí v podobě, jakou vyžaduje zákon.

Jak správně uvedl odvolací soud, ustanovení čl. I. § 10 směnečného zákona blankosměnku nedefinuje, připouští však, aby byla vydána směnka, která je při vystavení neúplná a má být později vyplněna, jak bylo ujednáno. Pro ujednání o doplnění blankosměnky zákon nepředepisuje žádné formální náležitosti a nestanoví ani, které náležitosti směnky mohou být později doplněny nebo které naopak doplněny být nemohou. Přitom tvrzení dovolatelů, že zákon připouští blankosměnku pouze v rozsahu § 2 směnečného zákona, není správné, neboť takový závěr z ustanovení čl. I. § 10 ani ze žádného jiného ustanovení směnečného zákona nevyplývá. Ustanovení čl. I. § 2 pouze stanoví nevyvratitelné právní domněnky pro vybrané případy, kdy směnka neobsahuje některé náležitosti podle § 1 směnečného zákona.

Odvolací soud dále uzavřel, že blankosměnka se stává směnkou až po doplnění chybějících náležitostí. Účinky přeměny blankosměnky ve směnku řádně vyplněnou pak nastávají ex tunc, ex tunc tedy vznikne i závazek rukojmí, který se na blankosměnku podepsal. Pokud výstavce podepsal

blankosměnky až po jejich splatnosti, staly se platnými směnkami až okamžikem podpisu.

Jestliže pak dovolatelé namítají, že i za předpokladu že směnky vznikly, musely by být znovu předloženy směnečníkovi a jeho rukojmím, aby z nich mohli být směnečně zavázáni, není tento závěr správný.

V projednávané věci žalovaní převzali směnečné rukojemství za akceptanta, mají proto stejně jako on, postavení přímých dlužníků ze směnky. Práva majitele vůči přímým dlužníkům ze směnky jsou právy přímými - nejsou podmíněna žádnými dalšími úkony ani skutečnostmi a tedy ani tím, že bude směnka předložena k placení. Nedostatek takového předložení způsobuje vůči přímým věřitelům pouze to, že se nedostávají do prodlení se zaplacením směnečné částky. I v případě, že směnka nebyla předložena přímému dlužníkovi k placení, lze se domáhat práv ze směnky vůči těmto dlužníkům u soudu, přičemž doručení směnečné žaloby žalovaným má účinky prezentace směnky.

Závěry odvolacího soudu ohledně této otázky jsou tedy správné.

Dále se dovolací soud zabýval námitkou žalovaných, že z ustanovení čl. I. § 17 směnečného zákona nevyplývá, že by směneční ručitelé nemohli uplatnit vůči výstavci cizí směnky na vlastní řad námitku, že závazek ze směnky již byl splněn. K tomu dovolací soud uzavřel, že závěr dovolatelů, že ustanovení čl. I. § 17 směnečného zákona uplatnění takové námitky nebrání, je správný.

V projednávané věci žalovaní namítají, že závazky ze směnek zanikly zčásti započtením akceptantem směnky. Námitka je námitkou zániku směnky zaplacením, která náleží každému směnečnému dlužníkovi a ustanovení čl. I. § 17 směnečného zákona uplatnění této námitky v žádném případě nebrání.

Jestliže se tedy odvolací soud nezabýval námitkami dovolatelů, že došlo (zčásti) k zániku dluhu ze směnek započtením provedeným mezi žalobkyní a akceptantem jen proto, že uzavřel, že je nelze považovat za námitky z vlastních věcných vztahů k žalobkyni a může je vznášet pouze akceptant, nikoli žalovaní jako rukojmí, nebyl tento jeho závěr správný.

Dále pak dovolatelé namítli, že žalobkyně zinkasovala z účtu směnečníka částku 1,339.000,- Kč. K 16.5.1996, tj. ke dni uzavření smluv o postoupení pohledávek tedy dosahovala nesplacená část směnky na 1,534.056,- Kč výše 195,056,- Kč. I touto námitkou se měl odvolací soud zabývat, a to ze stejných důvodů, jako v předchozím případě.

Třetí predestřenou právní otázkou žalovaných se odvolací soud zabývat nemohl, neboť žalovaní ohledně ní nepožádali o připuštění dovolání a odvolací soud dovolání k této otázce nepřipustil.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc

vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Valná hromada](#)
- [Směnečný a šekový platební rozkaz, prominutí zmeškání lhůty \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o dílo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Veřejné zakázky](#)
- [Výklad právních předpisů, přepravní smlouva](#)
- [Smluvní pokuta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zpráva o vztazích](#)
- [Zákaz konkurence](#)
- [Vypořádací podíl v bytovém družstvu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Základní kapitál](#)